

1. **Темида вижда детето** с автори доц. д-р Ива Пушкарова и доц. д-р Алексей Пампоров, научен редактор Диляна Гитева и рецензенти проф. д-р Веселин Вучков и Блага Георгиева, е изготвена по едноименен проект на АПБ и ФРП за 2024-2025 г., финансиран от семейна фондация „Лъчезар Цоцорков".

Тя е предназначена за магистрати, разследващи полицаи и органи по закрила на детето при взаимодействието им в рамките на Координационния механизъм за закрила при администрирането на наказателното производство или провеждането на отделни процесуални и следствени действия с участие на дете, което е жертва, очевидец или евентуален извършител на престъплението, предмет на производството. Целта ѝ е да подпомогне утвърждаването на добри практики на чувствително към детските особености специализирано правоприлагане – адаптирано към децата-извършители и щадящо към децата-жертви и свидетели със съответните различия в подходите.

Изследването се основава на:

- анализ на нормативни стандарти, вкл. оценка на степента, в която международни и общностни актове са ефективно въведени в националната правна система. Използвана е методиката на ЕК за експертна оценка на транспонирането на общностно право;

- анализ на съдебна практика

- анализ на чуждестранен опит (Германия, Гърция, Исландия, Португалия, Румъния)

- анализ на данни от полуструктурирани интервюта с експерти, които взаимодействат или анализират функционирането на системата за закрила и за правосъдие с участие на дете

- анализ на данни от анкетни проучвания с участие на магистрати и представители на подпомагащи професии

Материята е разпределена в три дяла, посветени съответно на:

1) социална уязвимост при децата (Глава първа);

2) правното положение и правилата за процесуално взаимодействие с непълнолетен извършител на престъпление, който е в положението на задържан под стража, обвиняем или подсъдим (Глава втора);

3) правното положение на дете, пострадало или очевидец на престъпление, в наказателното производство (Глава трета).

Всеки раздел от главите започва с изложение на приложимите нормативни стандарти и анализ на уредбата и на практиката върху нея. Където е подходящо, са анализирани данни от емпиричните изследвания (интервюта и анкетни допитвания до представители на целевите групи) и чуждестранен опит.

Изложението завършва с представяне в табличен вид на сравнението в структурите на правата на детето-извършител и на детето-пострадал, както и видовете процесуални последици, които неспазването или нарушението на тези права би могло да има.

Препоръчваните добри практики представляват оптимизирани процедури, улесняващи отговорния държавен орган и намаляващи рисковете от нарушения на права.

2. Детска пътека. Ръководство за професионалисти в контакт с деца в риск, пострадали, свидетели или извършители на престъпление (Ива Пушкарова, Диляна Гитева, Георги Кирилов, Веселина Берова и Димитър Манев). Ръководството е предназначено основно за прокурори, разследващи органи и съдии при взаимодействието с Координационния механизъм за закрила (КМ) в хода на администрирането на наказателното производство или отделни процесуални и следствени действия с участие на дете, което е пострадало от престъпление, очевидец е на такова или за което има данни виновно да е извършило такова. Целта на книгата е да подпомогне както индивидуалните професионални решения, така и екипната кохезия в мултидисциплинарните екипи по КМ. За разлика от класическите ръководства, настоящото Ръководство се стреми да развие оптимално ниво на взаимно познаване на задачите, отговорностите и възможностите на отделните участници в КМ. То позволява различните цели и подходи на институциите, от името на които съответният професионалист взема тези решения, да бъдат съгласувани, като се избегне конкуренция и взаимно пренебрегване между тях. Така то съдейства цялостната институционална и обществена реакция по случай на дете, изложено на увреждащи го рискови фактори, да съчетава закрилата срещу тях, подкрепата за тяхното преодоляване и упрека, ако в резултат на рисковете детето виновно е осъществило обществено опасно поведение.

Материята е разпределена в три големи дяла, посветени съответно на:

1) природата, видовете и действието на фактори, повишаващи риска детето да пострада от или да извърши обществено опасно деяние, както и основните правила за разпознаване и отчитане на тяхното правно значение и за тяхното управление в съдебната практика и в работата на прокурора (Глава първа);

2) правното положение на дете, пострадало или очевидец на престъпление, в наказателното производство и разнообразните практики при процесуалното взаимодействие с него (Глава втора);

3) правното положение и правилата за процесуално взаимодействие с непълнолетен извършител на престъпление, който е в положението на задържан под стража, обвиняем/подсъдим, издирван с Европейска заповед за арест или ефективно лишен от свобода, доколкото изтърпяването на наказанието го приравнява на някоя от предходните групи (Глава трета).

3. Детска пътека. Наръчник за обучители (Ива Пушкарова). Разработен, за да подкрепи непрофесионални обучители при провеждането на специализирани мултидисциплинарни обучения за практикуващи професионалисти от Координационния механизъм, работещи с децата в риск от насилие, пострадали, свидетели и извършители на престъпление. Наръчникът предоставя на своите читатели базови знания, техники, инструменти, протоколи и методики, които да ги улеснят при

концетуализирането и провеждането на обучения, в които те участват в преподавателска роля. То е плод да преподавателския опит на своя автор и обединява най-добрите практики за провеждане на практически обучения за юристи.

4. **Услуги за деца в досег с държавата**. **Приложение 2**, **Приложение 3**, **Приложение 4** (Ива Пушкарова и изследователски екип), Проект „Услуги за деца в досег с държавата", изпълнен през май-септември 2016 г. по възлагане и с финансовата подкрепа на Националната мрежа за детето.

5. **Бракът в съвременните правни системи: права, свързани с пола и сексуалната ориентация, и тяхното отражение върху брака и семейството** (Ива Пушкарова), ФРП, 21.ноември 2011 г. Публикацията представя накратко класическата и модерната концепция за брака, социалните процеси и нагласи, които обуславят възникването и промените в тях, и възникващите нови институти на семейното право, свързани с квазибрачни съжителства. По-подробно е анализиран въпросът за правните основания и социални ефекти от пълното разпростиране на последиците на класическия брак върху съжителства между лица от един пол.

6. **„Рискови криминогенни и виктимогенни фактори при децата“** (Ива Пушкарова и авторски екип: Георги Петрунов, Калоян Харалампиев, Георги Кирилов). Изследване, проведено под ръководството и с участието на експерти на ФРП през 2009-2010 г. в рамките на проектите на Съюза на съдиите в България и Сдружение Спектра: „Братчетата на Гаврош пред Темида: правосъдие в полза на детето“, финансиран от програмата за малки грантове на Министерството на правосъдието на Република България, и „Единен индекс на младежката престъпност”, финансиран от УНИЦЕФ-България. Изследването е консултирано от доц. Павлина Петкова, дпмн, и Елена Йончева и рецензирано от доц. Нели Петрова-Димитрова и доц. д-р Владимир Велинов, дм.